

Küresel ve Yerel Dinamikler Altında 'Anadolu Kapları' Kentleri¹

*

'Anatolian Tiger' Cities under Global and Local Dynamics

Tahire Erman

Özet

Bu makale, 'Anadolu kapları' olarak adlandırılan Gaziantep, Kayseri, Denizli, Çorum, Malatya ve Konya örnekleri üzerinden, ekonominin liberalleşmesi ve desentralizasyon ile yerelin önem kazanması sonucunda birtakım Anadolu kentlerinde ortaya çıkan mekânsal dönüşümleri anlamayı hedeflemektedir. Küresel ekonominin tüketim yüzü olan AVM'ler ve yeni prestij alanları olarak sunulan güvenli siteleri bu kentlere ulaşmış mıdır? 'Anadolu kapları' kentlerindeki yeni sermaye birikimleri, kentlerin ekonomisini yönlendiren grupları küresel tüketim kalıp ve mekânları içine çekmekte midir? Yerel olan nedir? Yeni iş olanaklarının ortaya çıkması ile göç almaları sonucu bu kentlerdeki yoksulluk görüntü ve mekânlarına nasıl bir yaklaşım söz konusudur? Neoliberal yerel yönetimin kendi kaynaklarını kendilerinin yaratmaları ve kentlerini 'markalaştırarak' diğer kentlerle rekabet içine girmeleri durumu bu kentler için ne derece geçerlidir? Hükümetin girişimci Toplu Konut İdaresi (TOKİ)'nin öncülüğünü yaptığı inşaat sektörü bu kentleri ne düzeyde ve ne yönde dönüştürmektedir? 'Anadolu kapları' kentlerindeki dönüşümleri metropol kentlerdeki dönüşümlerden farklı kılan nedir? Makale bu sorular çerçevesinde 'Anadolu kapları' kentlerindeki yeni oluşumları tartışmaktadır.

Anahtar kelimeler: 'Anadolu kapları' kentleri, yerel girişimcilik, küresel tüketim mekânları, yerel dinamikler, TOKİ gecekondü dönüşüm projeleri, kentsel yoksulluk

Abstract

This article aims to understand the spatial transformations in Anatolia cities produced under the effects of the liberalization of economy and the local's gaining importance in decentralization by using six 'Anatolian tiger' cities, namely, Gaziantep, Kayseri, Denizli, Çorum, Malatya and Konya. To what extent have the shopping malls as the consumption face of the global economy and gated communities as the new prestige sites reached these cities? Is the recent accumulation of capital in these cities pulling the better-off classes into global cultural consumption patterns and spaces? What is local in it? As these cities receive migration due to the new employment opportunities, what is the approach of authorities to the poverty and its spaces in the cities? To what extent are the neoliberal practices of local governments to create their own resources and, in their competition with other cities, to make their cities a 'brand city,' true for the 'Anatolian tiger' cities? To what extent and in what ways has the construction sector, in the leadership of the state's entrepreneur Mass Housing Agency (TOKI), been transforming the 'Anatolian tiger' cities? What makes the transformation of Anatolian cities different from the metropolitan cities? The article discusses the recent transformations in the 'Anatolian tiger' cities in the context of these questions.

Keywords: 'Anatolian tiger' cities, local entrepreneurship, spaces of global consumption, local dynamics, TOKI gecekondü transformation projects, urban poverty

¹ Bu makale Ortadoğu'da yayınlanan *Portal 9* dergisinde 'Image Conscious: Representing New Wealth in Turkey's Tiger Cities' adlı altında yayınlanan makalenin İdealkent için uyarlanmış versiyonudur.

Giriş

Makale, küreselleşme süreçleri içindeki neoliberal kentleşme, desantralizasyon ve küresel orta sınıf kültürünün tüm dünyaya yayılan imajlar aracılığıyla oluşturulması eğilimleri üzerinden 'Anadolu kaplanı' kentlerindeki dönüşümü anlamayı hedeflemektedir. Genel amaç, yeni ekonomik düzen içinde ekonomik başarıyı yakalamış Anadolu kentlerindeki oluşumlara dikkati çekmek, bu konularda ileride yapılacak olan daha kapsamlı ve derinlemesine araştırmaların yolunu açmaktır. Anadolu kentleri 1980 sonrası ihracata yönelik ekonomik yeniden yapılanma süreçleri içinde büyük ekonomik gelişme göstermiş ve Singapur, Hong Kong, Güney Kore ve Tayvan'a atfedilen 'Asya Kaplanları' adlandırılmasına paralel olarak kendilerinden 'Anadolu Kaplanları' olarak bahsedilmeye başlanmıştır. Bu kavram bugün sorgulanmaktadır. 'Anadolu sermayesi'nin oluşumunu, siyasetin iş dünyasındaki görüntülerini ortaya koyarak açıklayan bir çalışma, bu gelişmenin belirleyicisi olarak neoliberalizm ve siyasal İslâm'ın birlikteliğinin altını çizmektedir (Buğra ve Savaşkan, 2012). 'Anadolu kaplanı' başarı simgesi olarak görülsün ya da görülmesin, ya da bu 'başarı'nın altındaki unsurlar tartışmalı olsun ya da olmasın, bu kentleri mekânsal dönüşümleri açısından anlamak önemlidir. Bu makale, Gaziantep, Kayseri, Konya, Denizli, Malatya ve Çorum kentlerindeki örnekler üzerinden söz konusu ekonomik oluşumun Anadolu kentlerini nasıl dönüştürdüğünü irdelemektedir. Makalede küresel neoliberal politikalar sonucu ortaya çıkan kentsel yeniden yapılanmanın genel karakterine paralel olarak, yerel düzeydeki farklılaşmalara da değinilmektedir.

Söz konusu kentlerin ortak yönü, 1980 sonrası ekonominin liberalleşmesi ile birlikte küresel pazarla, özellikle ihracata yönelik üretim aracılığıyla bütünleşmeye başlamaları ve belli bir sermaye birikiminin bu kentlerde oluşmasıdır. 1990'lar daha çok sermaye birikiminin oluşturulduğu süreçlere denk gelirken, 2000'li yıllar bu sermayenin kentlere yansımaya yılları olarak ortaya çıkmaktadır. Artık bu Anadolu kentlerinde büyük AVM'ler, 5 yıldızlı oteller, korunaklı siteler yapılmakta, büyüyen

kentli orta sınıflar için yeni tüketim mekânları yaratılmaktadır. Aynı zamanda, bu kentlerin yerel yönetimlerin kentleri üzerinden oluşturdukları 'marka kent' söylemine denk düşecek şekilde yeniden yapılandırılması, eskimiş kent merkezlerinin yıkılarak ya da tarihi değeri ön plana çıkarılacak şekilde restore edilerek, orta ve üst gelir gruplarının ve turistlerin kullanımına açılması hedeflenmektedir.

Ekonomide "(a)rtık şehirler de devletler kadar önemli" dir (AZ Haberler, 2011). İş adamları bu yaklaşım ile yatırımlarını kentlere yöneltmektedir; yerel yönetimler özel sektörle kurdukları ortaklıklar ile kentlerini yönetmektedir. İnşaat sektörü neoliberal ekonominin yeni lokomotifi haline gelmiştir. Bu süreçte TOKİ-belediye işbirliği çerçevesinde yürütülen kentsel dönüşüm projeleri, dönüştürücü ve rant yaratıcı rolleri açısından önem kazanmaktadır. Ayrıca 1980 sonrası yerel yönetimlerin gücünün artması ile yeni işlevler kazanan belediyeler, kentlerin dönüşümlerinde öncü roller yüklenmeye başlamışlardır. Belediye başkanları 'marka kent' oluşturma çabası içindedirler. Yatırım ve turist çekmek kaygısı ile kentlerini kültürel motifler ile pazarlamak, kentlerine özgü birtakım imajlar yaratmak peşindedirler. Kültür üzerinden ekonomi yaratmak günümüzün gelişmesidir (Amin ve Trift, 2007). Girişimciliğin kutsandığı, 'girişimci sınıf' ile ekonomisinin geliştiği bu kentlerde, şimdi de girişimcilik, kent ve mekânlarına yönelmekte, yeni kentsel projeler, yeni imajlar, özellikle 'girişimci belediyeler' aracılığı ile yaratılmak istenmektedir. Makalede bu çerçeve içinde 'Anadolu kaplanı' kentleri irdelenmekte, yeni oluşumlar anlamlandırılmakta, örneklerle somut karşılığını bulmaktadır. Aşağıda ilk önce Anadolu kentlerindeki 1980 sonrası ekonomik gelişmeden genel olarak bahsedilmekte, bunu, altı kent üzerinden kentsel yapılanmanın örneklerle anlatıldığı bölümler izlemektedir.

KOBİ'ler (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler)² ve Anadolu'daki Girişimcilik: 'Anadolu Kaplanları'

1980 sonrası ekonominin liberalleşmesi Anadolu kentlerine yeni imkânlar getirmiştir. Özellikle tekstil sektöründeki ihracat önemli bir kazanç kapısı olmuştur. Zamanla, özellikle Çin'in küresel pazara katılması ile bu avantaj bir derece azalsa da, küresel markalar için fason üretim yapan işletmelerin de büyük katkısıyla belli bir sermaye birikimi sağlanmaktadır. Konya'da bugün 32,000 KOBİ bulunmaktadır ve kentin üretiminin %99'unu üretmektedir. Gaziantep, Kayseri ve Denizli, KOBİ'lerin en çok olduğu diğer illerdir (Özbek, 2008). Çorum'da yerel fabrikaların sayısı 2002'de 55 iken, 2011'de 85'e ulaşmıştır (Günel, 2012). Kayseri kökenli İstikbal Mobilya'nın ürünleri 78 ülkede satılmaktadır; kentte mobilya dışında, tekstil, metal, kablo, akü ve pil sanayii de yeni dönemde gelişmiş sektörlerdir (Özcan, 2005). Gaziantep'de 5. organize sanayi bölgesi dolmak üzeredir ve 152.000'in üzerinde nüfusu istihdam etmektedir. Anadolu kaplanları kategorisine son zamanlarda katılan Çorum ise, 10 yıl önce 10 civarında ülkeye ihracat yaparken, 2011 yılında bu rakam 86'ya ulaşmıştır (Günel, 2012). Artık Çorum 400 KOBİ'si ve ithalatın 5 katı ihracatı ile Anadolu sanayisinin yeni yıldızıdır (Dolu, 2007).

Anadolu kentlerindeki dayanışmacı ve karşılıklı güvene dayanan 'taşra kültürü'nün küçük sermaye sahiplerinin biraraya gelerek çok sermayedarlı şirketler oluşturmasını sağlayan önemli bir unsur olduğundan bahsedilmektedir. Örneğin, esnafla konuşmalarda Gaziantep'in müteşebbislerden oluştuğu, 4-5 kişinin bir araya gelmesiyle halı dokuma ve çorap örme, kazak işleme gibi küçük işletmelerin kurulduğundan bahsedilmiştir. Aynı şey fazlasıyla Kayseri için de geçerlidir; 20'den fazla ortaklı büyük yerel şirketler mevcuttur (Turgut, 2006). Çok ortaklı şirketlerinin kurulmasında Kayseri'deki ahilik kültürünün ve 'gece oturması' pratiklerinin önemli etkisi söz konusudur. Kayseri'nin 'gece yapılan ev

² 200 kişiden az işçisi olan işletmeler KOBİ olarak tanımlanmaktadır.

oturmaları' ünlenmiştir (Keyman ve Koyuncu-Lorasdağı, 2010). Aksiyon dergisinde bu konu şöyle anlatılmaktadır:

Oturmalar gelişigüzel toplanılan ve lafın lafı açtığı ortamlar değil. Her oturma öncesinde müzakere edilecek konular belirleniyor. İlgili kişiler, aldığı konuyu çalışıyor ve yaptığı hazırlığı katılımcılara sunuyor. Sonra da müzakereler başlıyor. Çoğunlukla tartışılan konuyla ilgili sonuca ulaşıyor ve bir karar veriliyor (...). Katılan bir ev toplantısına gelenler arasında Kayseri büyükşehir belediye başkanı, belediye meclis üyeleri, büyükşehir belediyesi kültür müdürü ile birtakım işadamları bulunmaktadır. İşadamları 'oturmalar'a büyük önem vermekte, oturmaları çok önemli bir iş toplantısı gibi düşünerek aksatmamaktadırlar (Özcan, 2005).

Bu toplantıların kent üzerinde alınan kararlarda zıtlaşmaların olmasını engellediği, kent karar alıcılarının hızlı hareket etmesini sağladığı iddia edilmektedir (Keyman ve Koyuncu-Lorasdağı, 2010).

Bu kentler 'Anadolu kaplanları'na yapılan vurgu ile Türkiye'nin 1980 sonrası başarı simgesi hâline gelmişlerdir. Bu kentleri başarıya götüren unsurun 'girişimcilik ruhu' olduğu argümanı güçlüdür; Anadolu kaplanları genelde devlet desteği olmadan öz kaynaklarıyla yatırım yapmakta, sermaye birikimi sağlamaktadırlar (Çokgezen, 2011). Kayseri'den 'kendini kuran şehir' olarak bahsedilmektedir (Karatepe, 2003). Söz konusu kentlerin ekonomik başarısı sıfırdan ortaya çıkmamıştır. Denizli'nin tekstil ve dokuma sanayisindeki başarısı bu sektördeki geçmiş deneyimlerine bağlıdır. Ayrıca bir kamu iktisadi teşekkülü (KİT) olan Sümerbank fabrikası bu kentte uzun yıllar ulusal piyasa için üretim yapmıştır ve yerel halkta bu konuda bilgi ve beceri birikimine yardımcı olmuştur. Kayseri'nin 'girişimci ruhu' yıllar öncesine dayanmaktadır. Orta Asya'dan gelen Uygurların geldiği yerde de tüccar olduğu, Kayseri'nin günümüze kadar gelen ticaret yapma becerisinin girişimcilikte itici unsur olduğu söylenmektedir (Ş. Karatepe, kişisel iletişim, 25.03.2012). Yani yerel kültür, küresel ekonomideki başarıda etkilidir. Eski Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Şükrü Karatepe'nin sözleri ile:

Dışa en açık şehirdir, hayatı ticaret olmuştur. Tüccarlar çıkarlarının peşinde koşarlar. Hareketli bir toplum, geçimleri dışa bağlı, yerli muhafazakâr bir burjuva. Devletle iş yapmazlar, üretim yaparlar, piyasada yarışır. Pazarcıdır Kayserili (yani girişimci). Tasarruf, çalışmak, yatırım ibadettir Kayseri'de. Rasyoneldir Kayserili, Cuma namazı kılsa, diğer şehirlerdekinin 2/3'ü kadar kılar, kısa tutar. Şehirli toplum.

Gaziantep bölgesel konumu itibarıyla zaten yeni ekonomi içinde belli bir avantaja sahiptir; bir bölge kentidir. Çorum örneğinde, devletin bu kentte fazla bir yatırımının olmamasının kentte oluşmakta olan ve Çorum'u taze bir 'Anadolu kapları' yapan girişimci ruhunu ortaya çıkarttığı, aynı bölgedeki Sivas kentinde girişimci ruhunun olmamasının nedeninin ise 1980 öncesi dönemde buraya devlet öncülüğünde kurulan fabrikaların olduğu argümanı mevcuttur (Çokgezen, 2011). Ancak bu fikir, Denizli örneğinde görüldüğü gibi, tartışmalıdır.

Girişimciliğin önünü açan önemli bir unsurun İslâm'ın kapitalizmi destekleyen ilişkisi olduğu fikri Kayseri ve Konya üzerinden tartışılmaktadır (Kösebalan, 2007). Özellikle Kayseri halkı 'İslâmcı Kalvenistler' olarak nitelendirilmekte, Kalvenistlerin³ çok çalışma, biriktirme ve yatırım yapma eğilimlerinin dindar Kayseri için de geçerli olduğu iddia edilmektedir (Knaus, 2005). Bu bağlamda, sanayileşmeyle biriktirilen servetin muhafazakâr kentlerde modernleşme çerçevesinde ne gibi toplumsal ve mekânsal dönüşümler yarattığı sorusu sorulmaktadır (Tozoğlu ve Sönmez, 2008). İleride bahsedileceği gibi, neoliberal sistemin hakim olduğu günümüz metropol kentlerinde gözlemlenen oluşumlar, muhafazakâr kentlerde de kendini göstermektedir.

Liberal ekonominin birtakım kentlere getirdiği olanaklar, 2000'li yıllarda AKP'nin iktidarı ile artmış, bu kentler için yeni avantajlar ortaya çıkmıştır. Kentlerine yatırım çekmek için sanayici ve işadamları dernekleri (SİAD) kurulmuştur. Örneğin, KONSİAD Konya'nın, ÇOSİAD Ço-

³ Kalvenistlik Protestanlığın bir koludur. Kalvenist doktrine göre bu dünyada başarılı olmak, yani çok kazanmak, biriktirmek ve bunu tekrar yatırıma dönüştürmek, ahirette tanrı tarafından cennete gönderilmek için seçileceğinin göstergesidir.

rum'un, DESİAD Denizli'nin, GASİAD Gaziantep'in ve KAYSİAD Kayseri'nin sanayici ve işadamları dernekleridir. Ayrıca genç sanayici ve işadamları dernekleri de aktiftir. SİAD'lar başbakan tarafından desteklenmekte, yurt dışına ve özellikle Orta Asya Cumhuriyetleri ve Afrika'ya yapılan gezilerde başbakana eşlik etmekte, böylece küresel ekonomide yeni pazarlar bulma şansını elde etmektedirler (Solak, 2003). Ulusal düzeydeki TÜSİAD ve MÜSİAD'dan farklı olarak, söz konusu SİAD'lar yereldir, ve siyaset tarafından desteklenen, ekonomik bazlı yerel güç odaklarını oluşturmaktadırlar (Güleç, 2004). Buğra ve Savaşkan (2012)'ın gösterdiği üzere, hükümetin 'doğru siyasi ve mezhepsel üyeliğe' sahip işadamlarını destekleme yolunda geliştirdiği idari ve yasal mekanizmalar, Anadolu sermayesinin belli grupların elinde oluşumunun önünü açmıştır.

Bu kentlerdeki ihracata yönelik ekonomik gelişmeler kentleri cazibe merkezi hâline getirmekte ve yeni nüfusları bu kentlere çekmektedir. Gelenler çoğunlukla çevre köy ve illerden olup, az parayla güvencesiz işlerde çalışmayı göze alan yoksul insanlardır. Dolayısıyla, bir tarafta kentin zenginleşen kesimi, öbür tarafta ise kente göç etmiş yoksul kesim vardır ve kentte birlikte varolarak ikili bir yapıya yol açmaktadır. Aşağıda 'Anadolu kaplanı' kentlerinde ortaya çıkan zenginlik ve bu kentlere göç eden insanların kentteki durumları, mekânsal yansımaları ve sonuçları açısından irdelenmektedir. Ayrıca kentlerdeki dönüşüm süreci içindeki aktörler ve söylemler hakkında bilgi sunulmaktadır.

'Anadolu Kaplanı' Kentlerinin (Yeni) Zenginleri ve Küresel Tüketim Kalıpları Üzerinden Mekânsal Dönüşümler

Kapitalist sistem içindeki birçok ülke kentlerinin 'yeni orta sınıf' beğeni ve tercihlerine cevap verecek şekilde yeniden yapılandırılması süreçlerine paralel olarak, söz konusu Anadolu kaplanı kentlerinde de benzer bir oluşum söz konusudur. Belli bir maddi güce ulaşan kent burjuvazisi, statü arayışları içinde, küresel ekonomiye dâhil olan benzerleri gibi, yeni tüketim kalıpları ve alışkanlıkları içine girmek-

tedirler. Reklamlar, internet siteleri vb. ile yayılan bir 'küresel yaşam biçimi' (Öncü, 1997), bu insanların da yaşamını dönüştürmektedir. Bu, güvenli sitelerde yaşamaktır, AVM'lerde alışveriş etmek ya da o mekânlarda kendini göstermektir, gurme ya da uluslararası zincir restoranlarda yemek yemek, kahve içmektir, lüks spor merkezlerinde spor yapmak, SPA'larda sağlık bulmaktır. Reklamlarla yayılan bu yaşam biçimi kentlerdeki inşaat sektörü aracılığıyla somuta dönüştürülmekte, satılması hedeflenen hayaller mekânsal karşılığını bulmaktadır. Anadolu kapları kentlerinde AVM'ler inşa edilmektedir. Denizli'deki Sümerbank yerine 'SümerPark AVM' yapılmıştır; ayrıca Teras Park AVM, Forum Çamlık AVM de Denizli'de yer almaktadır. 'Kayseri Park' Kayseri'nin, 'Kulesite' Konya'nın, 'Sanko Park' Gaziantep'in, 'Malatya Park' da Malatya'nın yeni gözde mekânlarıdır (Fotoğraf 1). Buralar alışveriş ve eğlence merkezleri, hatta 'yeni yaşam merkezleri' olarak tanıtılmaktadır.

Fotoğraf 1: Kayseri Park AVM

İstanbul, Ankara ve İzmir örneklerinde görülen orta ve üst sınıfların şehir dışına çıkma eğilimi bir derece de olsa Anadolu kentlerinde geliş-

mektedir. Ancak yine de, çoğunluk kent merkezine yakın yaşamayı tercih etmektedir. Gaziantep Üniversitesi öğretim üyelerinden Sinan Zeyneloğlu'nun belirttiği üzere, "Üst gelir grupları şehrin merkezinden uzaklaşıp banliyölerde yaşamak istemiyor. Çarşı-pazarının ayağının altında olmasını istiyor. Ailedeki herkesin özel arabaya bağlı olduğu bir yaşantı onlara göre değil. Komşuluk ve aile ilişkileri olarak da içe dönük çekirdek aile yaşantısı onlara göre değil" (S. Zeyneloğlu, kişisel iletişim, 12.05.2012). Ancak şehir içinde kalsalar da, güvenli sitelerde yaşama eğilimi yavaş yavaş oluşmaktadır. Bu kentlerde güvenlik tehdidi ve dolayısıyla özel güvenlik ile korunma gereği yokken, dünyanın diğer birçok kentlerindeki benzerleri gibi bir çevrede yaşamak isteği, 'Anadolu kapları' kentlerindeki üst gelir grupları için de ortaya çıkmaktadır. Reklamlarla körüklenen bir yaşam biçimi, güvenli siteler aracılığı ile üst sınıfların yaşamına yerleşmektedir. Eski Kayseri Büyükşehir belediye başkanı Karatepe'nin söylediği gibi, "modaya uyuyor insanlar". Bir inşaat şirketi, Gaziantep'te üst gelir gruplarının yerleştiği ve hızlı bir büyüme içinde olan İbrahimli semtindeki projesinin reklamını 'Sizin için Yeni Yaşam Biçimleri Kuruyoruz' şeklinde yapmaktadır (Uğur İnşaat İnternet Sitesi). Gaziantep'in yeni prestijli 'Antepia' projesi ise Sinpaş ve Gaziantepli 'Paralel Yapı' ürünüdür ve büyük bir gölet etrafındaki 3470 konuttan oluşmaktadır. Antepia Güneydoğu Anadolu'nun en büyük ve ilk temalı projesidir. Projenin Gaziantep'lilere yeni bir yaşam tarzı getirdiğinden bahsedilmektedir (Emlakkulisi İnternet Sitesi) (Fotoğraf 2). İlginç olarak proje, TOKİ'nin kentsel dönüşüm projesi için yıkımlar olduğu Şahinbey ilçesinde gerçekleştirilmektedir. Kayseri'deki Kınaş Konutları ise 'akıllı ev' konsepti üzerinden pazarlanmaktadır; örneğin duvar boyası nanoteknolojik bir üründür ve güneş ışığı ile kendi kendisini temizleme özelliği vardır (Kınaş Konutları İnternet sayfası). Sayıları hızla artan bu konut sitelerinin isimleri ise doğayı çağrıştıran mimoza, menekşe, yasemin, palmye olabildiği gibi, 'şehzade' gibi

Osmanlı sultanlarına referanslı isimler, antik tarihle ilgili 'Limyra villaları,' 'Myra villaları' gibi isimler, ya da zümrüt, yakut, inci, safir, lal gibi değerli taşların isimleri de olabilmektedir.

Fotoğraf 2: Antepia

Bu kentlerde, büyük ölçekli inşaat için boş arazinin mevcut olduğu kent dışına doğru yer alan güvenli siteelerde yaşamak yanında, kent içindeki 'modern' binalarda yaşamak da 'yerel'in ürettiği bir anlayış olarak ortaya çıkmaktadır. Kayseri örneğinde olduğu gibi, eski doku yıkılarak, yerine 'modern,' yani geleneksel mimarinin izlerini taşımayan 15 kata varan çok katlı binalar yapılarak, kent âdeti yeniden yaratılabilmektedir (Aköz, 2009).

Anadolu Kaplıanı Kentlerinde Kentsel Dönüşüm Aktörleri: Girişimci Belediyeler, SİAD'lar, Hayırsever İşadamları

Ekonomik başarıyı yakalamış bu kentlerde belediye başkanlarının belediyeleri kendi şirketleri gibi yönettiklerinden bahsedilmektedir. Kendisi de işadamı olan Kayseri büyükşehir belediye başkanı, "Kanunlar çerçevesinde modern bir işletmecilik mantığı uyguluyorum. Kendi işyerimde nasıl gereksiz, fazla eleman çalıştırmıyorsam, burada da çalıştırmam" demekte, dışarıdan hizmet satın alma yoluna gitmektedir (Özcan, 2005). Kendi bünyelerinde istihdam edilen memur ve işçi yerine taşaron firmalara iş yaptırmak, günümüzdeki neoliberal kent yönetiminin önemli bir özelliğidir.

Neoliberal kent yönetiminin diğer bir özelliği ise, girişimci olarak kendi kaynağını kendi yaratma durumudur. Bu çerçevede belediyeler kent arazisine yatırımları çekebilmek yönünde önemli roller üstlenmektedirler. Kent imajının kentin rekabet gücünü arttıracak ve küresel ölçekte pazarlanmasını sağlayacak bir biçimde oluşturulması çabası söz konusudur. Kent merkezlerindeki eskimiş doku belediyeler tarafından ortadan kaldırılmakta, tarihî kale çevreleri belediyeler tarafından kent yoksullarının çöküntü mahallelerinden 'temizlenmekte,' bu alanlar park olarak yeşillendirilmek ve çoğunlukla turistleri çekecek şekilde düzenlenmek istenmektedir. Belediye başkanları, kentlerine ilgi çekebilmek için, festivallerden müzelere kadar bir dizi etkinlik ve mekân yaratmak eğilimindedir. Çorum'da Uluslararası Hitit Festivali, Kayseri'de Uluslararası Pastırma Festivali, Konya'da Uluslararası Mistik Müzik Festivali,

Gaziantep’de Uluslararası Fıstık Festivali düzenlenmektedir. Bir zamanlar pastırma, sucuk ve mantısı ile anılan Kayseri’de artık bu ürünler, kentin ticaretinin ana motoru olmaktan çok, kenti temsil eden folklorik öğelere dönüşmüş durumdadır. Aynı şekilde Gaziantep fıstığı da kentin sembolü olarak sunulmaktadır.

Kentlerini marka şehir yapmak belediye başkanlarının gündeminde ve söylemindedir. Gaziantep büyükşehir belediye başkanı, “Baklava ile nereye kadar. Biz kendimize Bilbao’yu örnek alıyoruz” diyerek Guggenheim müzesi ile ünlü olan İspanya’daki Bilbao kentini referans aldığını, kentinin bir müzeler kenti olmasını hedeflediğini belirtmiştir (Habertürk İnternet Sitesi). Bu doğrultuda yakın zamana kadar TEKEL’in tütün fabrikası olan bina tamamen yıkılarak, bu alan üzerine Zeugma Mozaik Müzesi’nin son derece modern binası inşa edilmiştir (Fotoğraf 3). İlginç olarak, antik kentteki mozaikler buraya taşınarak koruma altına alınırken, yakın geçmişimizin ürünü olan devlet fabrikasından eser bırakılmamış, fabrika mekânsal olarak ortadan kaldırılarak hafızalardaki izi de silinmiştir. Benzer bir şekilde Malatya’daki şeker fabrikası ve lojmanları da yıkılmıştır. Kayseri’de Atatürk Stadı yıkılarak yerine AVM ve rezidans kuleleri, Denizli’de ise Sümebank binası yıkılarak yerine SümerPark AVM, lüks rezidanslar, 4 yıldızlı bir otel ve 150 yataklı bir hastane inşa edilmiştir. Neoliberal dinamikler altında Anadolu kentleri yeniden yapılırken, Cumhuriyet döneminin binaları da yok olmaktadır.

Fotoğraf 3: Zeugma Mozaik Müzesi, Gaziantep

Kent mirasına vurgu yapan müzelerin açılması Çorum'da da gerçekleşmiş, eski Hitit medeniyetinin merkezi olarak bilinen ve 'dünya medeniyetleri başkenti' olarak pazarlanan Çorum'da da, 19. yüzyıldan kalan ve bugün kullanılmayan tarihî hastane binası restore edilerek, müze olarak kullanıma açılmıştır (Aktüel, 2007).

Bu kentlerin gelişmesi, belediye ile işbirliği içinde olan kentin önde gelen iş adamları ve sanayicileri aracılığıyla da olmaktadır. İş adamları kentlerine yaptıkları yatırımlarla hem kentlerinin gelişmesine katkı yapmak hem de isimlerinin özellikle kültür ve eğitim üzerinden gelişen projelerle anılmasını sağlamak ve böylece kalıcı olmak istemektedirler. Kayseri'de altı katlı 'Kadir Has Kent Müzesi' yakın zamanda açılmıştır; burada kentin geçmişten bugüne kadar gelen kültürel birikimi yüksek teknoloji ürünü prodüksiyonlar ile gösterilmekte, Kayseri kökenli ünlü Osmanlı mimarı Mimar Sinan'ın hayatı ve eserleri tanıtılmaktadır (Kayseri Kent Müzesi İnternet Sitesi) (Fotoğraf 4). Proje, Kayseri'nin en zengin iş adamı Kadir Has tarafından finanse edilmiş ve belediye tarafından uygulanmıştır.

Fotoğraf 4: Kayseri Kadir Has Kent Müzesi

Kent müzeleri yayılmaktadır. Kayseri'de olduğu gibi, Gaziantep'te de kent müzesi bulunmakta, kentin tarihi ve özellikle Kurtuluş Savaşı sırasında kentin savunmasında önemli rol oynayan Şahin Bey ve Şehit Kâmil ile ilgili bilgi ve görsel materyal sergilenmekte, Gaziantep'in meşhur baklavası ve fıstığı da, üretimi balmumu heykeller ile canlandırılarak yer almaktadır (Kent Müzeleri İnternet Sitesi). Müze, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin 2005 yılında büyük bir hanı mülkiyetine alarak restorasyon projelerini hazırlaması ve TOKİ'nin restorasyonunu yapması sonucu gerçekleşmiştir. Kentin köklü aileleri, konaklarını belediyeye armağan ederek müze hâline getirilmesinin önünü açmaktadırlar; Gaziantep Emine Göğüş Müzesi böyle ortaya çıkmıştır. Gaziantep'in adının başına 'gazi' ünvanını konmasını sağlayan kentin Kurtuluş savaşındaki savunması, günümüzde de etkisini sürdürmektedir. Kentteki 'Kahramanlık Müzesi' sadece geçmişi günümüze getirmemekte, aynı zamanda milliyetçilik değerlerini yeniden üretmektedir (Fotoğraf 5). Böylece küresel ekonomi ile dönüşen bu kentlerde 'yerellik' kent müzeleri ile üretilmektedir. Sonuç itibarıyla hem kente turist çekme şansı ortaya çıkmakta hem de küresellik altında yerelin yok olması engellenmektedir. Tabii yerelliğin yeniden üretilmesinin ne anlama geldiği sorgulanmalıdır.

Fotoğraf 5: Gaziantep Kahramanlık Müzesi

Hızla ekonomileri büyüyen ve zenginleşen bu kentlerde, özellikle Kayseri ve Konya örneklerinde olduğu gibi, 'hayırsevenler'in katkıları önemlidir; 'zekât' anlayışı, İslâmî değerlerin önemli olduğu bu muhafazakâr kentlerde zenginlerin kente ve kentliye katkı sunmasına yol açmaktadır; zekât anlayışını aşan ahilik geleneği bunda belirleyici olmaktadır. Ayrıca sanayici ve iş adamları dernekleri (SİAD) öncülüğünde kent platformları kurulmakta, kentlerinin gelişimine yön verilmek istenmektedir. Bu kentlerdeki sanayi ve ticaret odalarının da kentleriyle ilgili vizyon geliştirme çabaları vardır. Kentlerine 5 yıldızlı oteller yaptırmak son yıllarda artan bir eğilimdir. Böylece kentlerine çekmek istedikleri yabancı yatırımcıları ağırlamak imkânı yaratılmakta, paralı turistler için de kentin cazip hale gelmesi söz konusu olmaktadır. Kısacası, Anadolu kentlerine yön verenler, yerel yönetimlerle işbirliği içinde olan ve çoğu zaman hayırseverlik anlayışını benimsemiş iş adamları ve sanayicilerdir.

Kentlerin orta sınıflaşması, turizm ve eğlence sektörüne açılması gibi oluşumlar, kent arazilerinin değerlendirilerek rantal dönüşümler yaratması süreci içinde ortaya çıkmaktadır. Bu süreç içinde TOKİ-belediye işbirliği önemli bir aktör olarak yer almaktadır. Belediyeler, özellikle kent yoksullunun konut mekânının yeni işlevlere yer açacak şekilde dönüştürülmesinde etkilidirler. Aşağıda bu konu irdelenmektedir.

'Anadolu Kaplanı' Kentlerinde Göç, Gecekondulaşma, Gecekondu Dönüşüm Projeleri

'Anadolu kaplanı' kentlerinin ekonomik gelişimi ve dolayısıyla kentteki yeni istihdam olanakları, çevre köy ve illerden yoksul nüfusu bu kentlere çekmektedir. Denizli 'merdiven altı' tekstil atölyeleri ile ünlenmiştir. Özellikle düzensiz istihdamın hâkim olduğu tekstil sektöründe birçok kişi düşük ücretlerle uzun saatler çalışmayı göze alarak göçetmektedir. Denizli nüfusunun %20'den fazlası şehrin yerlisi değildir (Kara, 2010); özellikle Kürt kökenli göçmenler kentin bir semtinde yoğunlaşmışlardır. Benzer bir şekilde, Gaziantep nüfusunun 1/3'ünden fazlası Gaziantep dışında doğmuştur (Geniş ve Adaş, 2011). Bunlar arasında Kürt kökenli

olanlar da doğal olarak mevcuttur. Güneydoğu Anadolu bölgesinin ana çekim merkezi olan Gaziantep'de çevre illerden (örneğin, Mardin ve Adıyaman) göç edenlerin oluşturdukları mahalleler oluşmuş durumdadır. Öte yandan, muhafazakâr bir kent olan Kayseri'de Kürt göçü sınırlı olmakta, gelenler genelde kent çeperine çadırlar hâlinde yerleşmektedirler. Eski belediye başkanı Karatepe'nin söylediği gibi, "Sünni ve Türk olanlar rahat ediyor bizde. Burda bütünleşmiş bir kültür var; kemikleşmiş, ağır, köklü bir kültür vardır, geleni kendine benzetir" (Ş. Karatepe, kişisel iletişim, 25.03.2012).

Yoğun göç alan Anadolu kaplıanı kentleri, metropol kentlerde de olduğu gibi, buna hazırlıklı değildir. Sonuçta gecekondular mahalleri 'Anadolu kaplıanı' kentlerinde varlık göstermektedir. Ve bugün bu mahalleler belediye-TOKİ işbirliği ile yıkılmaktadır. Örneğin, Denizli'nin Kürt kökenli göçmen nüfusun yoğunlaştığı Organize Sanayi Bölgesine yakın olan Karşıyaka mahallesinde TOKİ tarafından toplu konut yapımına başlanmıştır; gecekonduların yıkılarak yerine çok katlı blokların yapılması planlanmaktadır (Kara, 2010). Yine Denizli'deki Ak Vadi Projesi, park ve göletlerle bütünleştirilen bir konut projesi olarak, "Utaç dere-sinden mutluluk fıskırarak," "Kaçak yapılaşmaya son" söylemleri ile uygulamaya konmaktadır. Gaziantep'in Şahinbey ilçesinde böyle bir yıkım söz konusudur. TOKİ'nin gerçekleştirmekte olduğu kentsel dönüşüm projesinde 4640 gecekondunun yıkımına başlanmıştır (Fotoğraf 6). Yerine çok katlı 'modern' konutlar yapılarak kentin üst gelir gruplarına satılacaktır. Bu kentsel dönüşüm projesi, diğerlerinde olduğu gibi, medya ve kentin siyasi ve ekonomik liderleri tarafından olumlanmaktadır; konu, Gaziantep gazetesinde "Şahinbey'de toplu konut sevinci" başlığı altında verilmektedir (Gaziantep27 Gazetesi İnternet Sitesi). Ancak evleri yıkıma maruz kalan aileler aynı olumlayan yaklaşım içinde değildirler. Kendileriyle yapılan ayaküstü görüşmelerde, evlerinde ve mahallelerinde yaşamaya devam etmek istediklerini, geniş ailelerine bu çevrenin uygun olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca belediyenin TOKİ ile anlaşarak evleri üzerinden büyük ranta konacaklarını söyleyerek, buna engel ola-

mayacaklarından, mahkemeye gitmelerinin bir çözüm getirmeyeceğinden, durumlarının ümitsiz olduğundan yakınmışlardır.

Fotoğraf 6: Gaziantep-Şahinbey-Kahvelipınar'da yıkım

Eskimiş kent merkezi etrafındaki 'metruk' mahalleler de, Çorum örneğinde olduğu gibi, yıkılmak istenmektedir (Kireşçi, 2011). Müze yapımı, Gaziantep Zeugma müzesi örneğinde olduğu gibi, yeni oluşumun 'etrafını temizlemeyi' birlikte getirmektedir. Zeugma müze sorumlusunun dediği gibi, "Buralar boydan boya yıkılacak, kentsel dönüşüm yapılacaktır. Otel ihalesi yapıldı, 5 yıldızlı (...) 50 yıldır burdayım, eski komşular aile gibiydik. Şimdi ön taraf (mahallenin) gidecek komple" (A. Cengiz, kişisel iletişim, 13.05.2012).

Bu müdahaleleri meşrulaştıran hâkim söylem, bu yerlerin tekinsiz, tehlikeli ve burada yaşayan insanların suç ve şiddete meyilli olduğu şeklindedir. Belediye başkanları, bu mahallelerin küresel ekonomide kendilerine yer bulmaya çalışan kentlerinin imajına uymadığını, kentlerinin

görüntüsünü kirlettiğini, dolayısıyla ortadan kaldırılması gerektiğini her fırsatta ifade etmektedirler. Denizli belediye başkanının belirttiği gibi, günümüzde kentler inşa ile değil yıkım ile güzelleştirilmektedir: “Denizli'nin şehirleşmesi sağlıklı değildir ve düzeltilmesi gerekmektedir. Bu şehir yaptıkça değil yıktıkça güzelşen bir şehir haline geldi. Şehrimizi dönüştürmek zorundayız” (Savaş-Yavuzçehre, 2011, s. 293). Çorum'da da yine 'modern' bina yapmak gündemdedir: “Salaş evlerin yerine modern konutların yükselmesi planlanıyor. Burası Çorum'un modern yüzü olacak” (Kanal D Emlak İnternet Sitesi). Çorum özelinde, yoksulların mekânlarında kentsel dönüşüm projelerini gerçekleştirmenin dayanağı, Gaziantep'deki gibi ileriye yönelik 'dünya kenti' yaratma projesi yerine, geçmişe yönelerek eski bir medeniyet merkezini arzulanmayan unsurlardan temizleme projesi olarak ortaya çıkmaktadır: “TOKİ 4 bin yıl önce Anadolu'da hâkimiyet kuran Hitit uygarlığının başkenti Çorum ve çevresini gecekondulardan kurtaracak” (Kanal D Emlak İnternet Sitesi). ‘Çarpık kentleşmeye son’ denilerek, yoksul insanların barındığı konutların yıkımının önü açılmakta, kentsel dönüşüm projeleriyle yapılan radikal müdahale meşrulaştırılmaktadır. Paradoksal olarak, kentteki ekonomiye ucuz iş gücü olarak varolan kent yoksullarının kent içindeki konut alanları yıkılarak, ve ayrıca TOKİ toplu konutlarında verilen daireler ile altından kalkamayacakları borçlar altına sokularak, bir anlamda yerel ekonominin sürdürülebilirliği de tehlike içine atılmış olmaktadır.

Sonuç Yerine

Bu makale İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropol kentlere odaklanan kent çalışmalarının Anadolu kentlerine yayılmasını sağlamak amacı ile 'Anadolu kapları' kentlerindeki oluşumları genel hatlarıyla anlatmayı, belli gelişmelere dikkat çekmeyi hedeflemiştir. Ayrıntılı ve belli boyutlara odaklanmış ve farklı disiplinleri içeren çalışmalar ile söz konusu kentlerimizdeki gelişmelerin irdelenmesinin hem akademik yazın hem de pratik düzeyde önemli getirimleri olacaktır. 'Anadolu kapları' kentlerine baktığımızda şöyle bir manzara ortaya çıkmaktadır: Bir taraftan

AVM'leri, lüks siteleri, TOKİ projeleri ile metropolleri aratmayacak bir gelişme içine girmişlerdir. Ancak bu gelişmenin sürdürülebilirliği soru işaretidir. Rant odaklı bu kentsel gelişmelerin altında kent toplumunda yeni çelişkiler, çekişmeler ortaya çıkmakta, özellikle dar gelirli olanlar bu gelişmelerin baskısı altında ezilmektedir. Metropol kentlerdeki yıkım-yapım çılgınlığı Anadolu kaplanı kentlerine de sıçramış durumdadır. Kısa vadeli çıkarlar sonucu kentlerin toplumsal ve ekolojik sürdürülebilirliği zarar görmektedir.

Bu görüntü metropol kentlerde de yaygın olan bir durumdur. Anadolu kentlerini farklı kılan özellik, yerel iş adamlarının ve köklü ailelerin, belediyeler ile ilişkileri doğrultusunda kazandıkları etkin konumları, sanayici ve iş adamları derneklerinin (SİAD) kentlerinin ekonomisi ve mekânlarını yönlendirmedeki aktif girişimleri ve hükümet ile kurdukları destek ilişkileridir. Bu girişimler, Kayseri örneğinde olduğu gibi, 'hayırseverlik' üzerinden olabilmektedir. İş adamları ve köklü aileler kentlerini 'sahiplenmekte,' belediye başkanları ise sanayici ve iş adamları dernekleleriyle girdikleri ilişkiler içinde kentlerine yön verme, 'modern kent,' 'marka kent' yaratma çabası içine girmektedirler. Bu yaklaşım içinde ortaya çıkan kentlerin yeniden yapılanma sürecinde, kent yoksullarının mekânlarına müdahale edilmekte, yeni gerilim eksenleri ortaya çıkmaktadır.

Bu süreçte söz konusu olan, karşılıklı güven üzerinden kurulan dayanışmacı ilişkiler ve uzantısı olarak oluşturulan çok ortaklı şirketler, bu şirketlerin 1980 sonrası neoliberal sistem içinde önlerinin açılması, 2000 sonrası AKP iktidarı ile belli siyasi görüşteki iş adamlarının desteklenmesi sonucu Anadolu'ya giren sermayenin güçlenmesi ve onun kentleri dönüştürücü gücüdür. Bu gücün gelecekte sürdürülebilirliğinin ne derece söz konusu olduğu sorusu akıllarda tutulmalıdır. 'Anadolu kaplanı' kentlerini metropol kentlerden farklılaştıran yerellikler ve benzeştiren küresel dinamikler üzerine yeni çalışmalar, bu konuların daha kapsamlı ve derinlemesine anlaşılmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

- Aküz, E. (2009). Modern'e tutkun bir kent: Kayseri. *Sabah* (İstanbul), 17 Ocak 2012 tarihinde http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/akoz/2009/03/10/_Modern_e_tutkun_bir_kent_Kayseri/ adresinden erişildi.
- Aktüel. (2007, Kasım-Aralık). *Çorum Müzesi*, 23, 86-89. 14 Ocak 2012 tarihinde http://www.serfed.com/content_files/dergi/23/10_aktuel.pdf/ adresinden erişildi.
- Amin A. ve Thrift, N. (2007). Cultural-economy and cities. *Progress in Human Geography*, 31, 143-161.
- AZ Haberler İnternet Sitesi. Artık Şehirler De Devletler Kadar Önemli. 14 Ocak 2012 tarihinde http://www.azhaberler.com/haber/artik-sehirler-de-devletler-kadar-onemli_3368612 adresinden erişildi.
- Buğra, A. ve Savaşkan, O. (2012). Politics and class: the Turkish business environment in the neoliberal age. *New Perspectives on Turkey*, 46, 27-63.
- Çokgezen, M. (2011, Ocak 24). State owned enterprises, entrepreneurship and local development: a case from Turkey. *Munich Personal Research Papers in Economics Archive MPRA Report no.27676*. 11 Ocak 2012 tarihinde <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/27676/> adresinden erişildi.
- Dolu, Ş. (2007, Aralık 4). Anadolu sanayiinin yeni yıldızı Çorum. *Yeni Şafak*. 17 Ocak 2012 tarihinde <http://yenisafak.com.tr/ekonomi/default.aspx?t=04.12.2007&c=3&i=85576> adresinden erişildi.
- Emlakkulisi İnternet Sitesi. (t.y.).Antepia Projesi. 20 Kasım 2012 tarihinde <http://www.emlakkulisi.com/arama.php?kelime=antepia/> adresinden erişildi.
- Gaziantep27 Gazetesi İnternet Sitesi. (t.y.). Şahinbey'de toplu konut sevinci. 8 Mart 2012 tarihinde <http://www.gaziantep27.net/root.vol?title=sahinbey-39de-toplu-konut-sevinci&exec=/> adresinden erişildi.
- Geniş, Ş. ve Adas, E.B. (2011). Gaziantep kent nüfusunun demografik ve sosyo-ekonomik yapısı: saha araştırmasından notlar. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 10, 293-321.
- Habertürk (HT-EKONOMİ) İnternet Sitesi. (t.y.). Baklavayla nereye kadar biz Bilbao'yu örnek aldık. *Habertürk* (İstanbul). 2 Mayıs 2012 tarihinde <http://ekonomi.haberturk.com/emlak-mortgage/haber/705126-baklavayla-nereye-kadar-biz-bilbaoyu-ornek-aldik/> adresinden erişildi.

- Güleç, A. (2004). Turkey's successful economic growth. *WirtschaftsForum Nah- und Mittlost*, 5, 12.
- Günel, B. (2012, Ocak 12). Değişen ve gelişen kentler. *Habertürk*. 14 Ocak 2012 tarihinde <http://ekonomi.haberturk.com/emlak-mortgage/haber/705256-corumun-hayali-taksim/> adresinden erişildi.
- Kanal D Emlak İnternet Sitesi. (t.y.). TOKİ'den Çorum'da büyük kentsel dönüşümü: Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) 4 bin yıl önce Anadolu'da hakimiyet kuran Hitit Uygarlığının başkenti Çorum ve çevresini gecekondulardan kurtaracak. 23 Aralık 2011 tarihinde http://emlak.kanald.com.tr/t/corum_kentsel_donusum_projesi/TOKİden_Corumda_bu/ adresinden erişildi.
- Kara, H. (2010). Denizli şehirde gecekondulaşmanın önlenmesi ve toplu konutlar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 15, 103-118.
- Karatepe, Ş. (2003). *Kendini kuran şehir*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kayseri Kent Müzesi İnternet Sitesi. (t.y.)15 Mart 2012 tarihinde <http://www.kayseri-kentmuzesi.gov.tr/online.htm/> adresinden erişildi.
- Kent Müzeleri İnternet Sitesi. Gaziantep Kent Müzesi. (t.y.) 20 Kasım 2012 tarihinde <http://www.kentmuzeleri.com/?syf=9&urele=R5/> adresinden erişildi.
- Keyman, F. ve Koyuncu-Lorasdağı, B. (2010). *Kentler: Anadolu'nun dönüşümü, Türkiye'nin geleceği*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Kınaş Konutları İnternet Sitesi. Kınaş Residence. (t.y.) 15 Mart 2012 tarihinde <http://www.kinas.com.tr/tr/residence/> adresinden erişildi.
- Kireşçi, T. (2011). TOKİ Çorum ve çevresindeki gecekonduları yıkıyor. 23 Aralık 2011 tarihinde http://emlakkulisi.com/toki_corum_ve_cevresindeki_gecekondulari_yikiyor_-63414.h/ adresinden erişildi.
- Knaus, G. (2005, Eylül 19). Islamic calvinists: change and conservatism in Central Anatolia. *European Stability Initiative ESIWEB Report*, Berlin-İstanbul. 11 Ocak 2012 tarihinde www.esiweb.org adresinden erişildi.
- Kösebalan, H. (2007). The rise of Anatolian cities and the failure of the modernization paradigm. *Critique: Critical Middle Eastern Studies*, 16, 229-240.
- Öncü, A. (1997). The myth of the 'ideal home' travels across borders to İstanbul. A.Öncü ve P. Weyland (Der.), *Space, culture and power: new identities in globalizing cities* (ss.56-72). Londra ve New Jersey: Zed.

- Özbek, Z. (2008). KOBİ'lerin Türk ekonomisine etkileri. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 31, 49-57.
- Özcan, Z. (2005, Kasım 14). Akla ve paraya ihtiyacı olmayan şehir: Kayseri. *Aksiyon*. 20 Kasım 2012 tarihinde <http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=22836> adresinden erişildi.
- Savaş-Yavuzçehre, P. (2011). *Kentsel mekanda değişim: Denizli*. Denizli Belediyesi Kültür Yayınları.
- Solak, F. (2003). Türkiye-Orta Asya Cumhuriyetleri dış ticaret ilişkilerinin gelişimi. *Marmara University I.I.B.F. Journal* 18, 69-96. 5 Ocak 2012 tarihinde http://iibf.marmara.edu.tr/dosya/fakulte/iibfdergi_2003/2003_5.pdf adresinden erişildi.
- Tozoğlu, A.E. ve Sönmez, F. (2008). Anadolu kentlerinin değişen çehresi: bir muhafazakar modernleşme laboratuvarı olarak Kayseri. *Mimarlık Dergisi*, 344. 23 Aralık 2011 tarihinde <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=357&RecID> adresinden erişildi.
- Turgut, P. (2006, Kasım 20). Anatolian tigers: regions prove plentiful. *Financial Times*. 5 Ocak 2012 tarihinde <http://www.ft.com/intl/cms/s/1/db1d9cee-7650-11db-8284-0000779e2340.html#axzz1iZeVSMWh> adresinden erişildi.
- Uğur İnşaat A.Ş. İnternet Sitesi. (t.y.) Tamamlanan Projeler. 18 Aralık 2011 tarihinde <http://www.ugurinsaat.com.tr/?s=tamamlananprojeler/> adresinden erişildi.

Doç. Dr. Tahire Erman: Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde öğretim üyesidir. Doktorasını 1993'de City University of New York'ta tamamlayan Dr. Erman'ın ilgi alanları arasında göç, kentleşme, gecekondü gelişimi ve dönüşümü; küreselleşme, neoliberalizm ve kent; metropollerde toplumsal ve mekânsal çeper ve dönüşümü; kent yönetimi ve sivil toplum örgütleri; mekân ve kimlik; kentsel eşitsizlikler; kentsel yoksulluk ve kentsel direniş konuları bulunmaktadır. Aralarında *Urban Anthropology, Environment and Planning A, International Journal of Urban and Regional Research, Urban Studies, Gender & Society, Women's Studies International Forum, International Journal of Middle East Studies, Middle Eastern Studies, Environment and Behavior* ve *Habitat International*'ın bulunduğu çeşitli uluslararası dergilerde makaleleri ve birçok kitap bölümü yayınlanmıştır. Dr. Erman 2001 yılında *Urban Studies* dergisi tarafından verilen en iyi makale ödülüne sahiptir ve 2005-2006 akademik yılında Harvard Üniversitesi'nde Fulbright bursiyeri olarak akademik çalışmalar yapmıştır.